

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁRSKA PRÁCA

2010

Daniela Bugárová

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
ÚSTAV TECHNOLOGIE VZDELÁVANIA

ŠKOLSKÝ SYSTÉM V SLOVENSKEJ REPUBLIKE A VO
VYBRANÝCH KRAJINÁCH
EURÓPSKEJ ÚNIE

Bakalárska práca

(Kód evidencie 74018)

Študijný program: Technológie vo vzdelávaní

Školiace pracovisko: Ústav technológie vzdelávania

Školiteľ: Mgr. Zuzana Šimková, PhD.

Nitra 2009

Daniela Bugárová

Abstrakt

BUGÁROVÁ, Daniela: Školský systém v Slovenskej republike a vo vybraných krajinách Európskej únie.

Daniela Bugárová - Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Pedagogická fakulta, Ústav technológie vzdelávania. - Školiteľ: Mgr. Zuzana Šimková, PhD. Nitra: PF UKF, 2010.

Cieľom bakalárskej práce je teoreticky spracovať školský systém v Slovenskej republike a vo vybraných krajinách Európskej únie.

Bakalárska práca sa zameriava na štruktúru a vzájomné porovnanie zhôd a rozdielov školských systémov v Slovenskej republike, vo Veľkej Británii a vo Švédsku.

Naša téma je úzko spojená s technológiou vzdelávania, s organizovaním a riadením školy, preto sa v prvej kapitole našej práce zameriavame na technológiu vzdelávania, jej vývoj, definíciu, cieľ, predmet skúmania a vplyv iných disciplín na jej rozvoj, pretože je súčasťou zefektívňovania kvality vzdelávania.

Druhá kapitola je orientovaná na školský manažment, riadenie školy a na úlohy riaditeľa školy, čo vedie k správne fungovaniu samotnej školy.

V tretej kapitole popisujeme štruktúru školského systému v Slovenskej republike, vo Veľkej Británii a vo Švédsku.

Štvrtá, posledná kapitola sa zaoberá porovnaním zhôd a rozdielov vybraných školských systémov a ich zhrnutím vo forme tabuľky.

Kľúčové slová:

Technológia vzdelávania, manažment, školský manažment, riaditeľ školy, školský systém, štruktúra školských systémov.

Abstract

BUGÁROVÁ, Daniela: School system in the Slovak Republic and in selected European Union countries.

Daniela Bugárová – University of Constantine Philosophic in Nitra. Teachers´ College, Institute of Technology education. – Trainer: Mgr. Zuzana Šimková, PhD. Nitra: PF UKF, 2010.

The aim of this bachelor paper is theoretically handle the school system in the Slovak Republic and in selected European Union countries.

Bachelor paper focuses on the structure and inter-comparison identities and differences of school systems in Slovak Republic, Great Britain and Sweden.

Our theme is closely associated with technology education, organization and management of schools, therefore, in the first chapter of our paper focuses on technology of education, its evolution, definition, aim, objectives and examining the impact of other disciplines for its development as part of streamlining quality education.

The second chapter is focused on school management and the role of the head teacher, leading to the proper functioning of the school itself.

In the third chapter we describe the structure of the school systems in the Slovak Republic, Great Britain and Sweden.

The fourth, last chapter deals with the comparison identities and differences selected school systems and their summary in tabular form.

Keywords:

Technology education, management, school management, the head teacher, the school system, the structure of school systems.

Obsah

Úvod	6
1 Technológia vzdelávania	7
1.1 Teoretické východiská technológie vzdelávania.....	9
1.2 Technológia vzdelávania a školský manažment.....	10
2 Školský manažment.....	12
2.1 Škola a jej riadenie.....	13
2.2 Práca riaditeľa školy.....	14
3 Školský systém.....	16
3.1 Školský systém v Slovenskej republike.....	16
3.2 Školský systém vo Veľkej Británii.....	24
3.3 Školský systém vo Švédsku.....	26
4 Porovnanie školských systémov.....	29
Záver.....	32
Zoznam bibliografických odkazov.....	33

Úvod

V súčasnosti sa neustále hovorí o učiacej sa spoločnosti, pretože čoraz viac ľudí si uvedomuje naliehavosť vzdelania, ktoré im pomáha k lepšiemu uplatneniu sa na trhu práce. Ľudia začínajú chápať potrebu sa vzdelávať a preto aj samotné vzdelávanie prechádza veľkým rozvojom. K tomuto rozvoju prispel aj vstup našej krajiny do Európskej únie.

Každá krajina chce samozrejme ponúknuť čo najlepšie vzdelanie. Podľa svojich politických, ekonomických a kultúrnych možností sa krajiny snažia preto vybudovať čo najdokonalejší školský systém, aby vyhovel požiadavkám spoločnosti, a tým zabezpečili aj svoj ďalší rozvoj.

K tomuto budovaniu pomáhajú aj poznatky o vývoji školských systémov v iných krajinách. Práve tu môžeme vidieť dôležitosť porovnávacej pedagogiky, ktorej hlavnou úlohou je porovnávanie vzdelávacích systémov. Musíme tiež spomenúť, že porovnávacia pedagogika sa zaoberá aj popisovaním, dokumentáciou, analýzou a sprostredkovaním informácií o iných vzdelávacích systémov z jednej krajiny do druhej. Toto všetko vedie k zblížovaniu a vzájomnému prepojovaniu na medzinárodnej úrovni. Môžeme teda hovoriť o globalizácii vzdelávania vo svete.

Je to však beh na dlhú trať, pretože vzdelávacie systémy sú stále závislé na svojich kultúrnych, náboženských a hlavne na historických tradíciách. Meniť ich špecifickosť je veľmi náročné.

Aktuálnosť problematiky nás zaujala a preto sme si ju vybrali ako tému bakalárskej práce. Cieľom bakalárskej práce je teoreticky spracovať školský systém v Slovenskej republike a vo vybraných krajinách Európskej únie.

Dúfame, že tento cieľ splníme a prácou priblížime problematiku rozvoja školského systému, nie len v našej krajine, ale aj v krajinách ako Veľká Británia a Švédsko.

1 Technológia vzdelávania

Spoločnosť sa v súčasnosti nachádza na vysokom stupni rozvoja vedy a techniky. Do všetkých štruktúr spoločnosti, ale aj do života jednotlivca prenikajú moderné technológie. Je potrebné používať nové metódy, postupy a nové výučbové prostriedky, ktoré umožnia prijímať, spracovávať a ďalej poskytovať širokú škálu informácií. Jednou z vied, ktorá sa zaoberá zavádzaním a využívaním nových technológií vo vyučovaní, je technológia vzdelávania.

Technológia vzdelávania je považovaná za pomerne mladú vednú disciplínu, ktorá je spájaná s dvadsiatym storočím a hlavne s jeho druhou polovicou. Vznik technológie vzdelávania, ako vednej disciplíny má dlhú minulosť, pretože jej základy siahajú mnoho storočí dozadu. Presný dátum jej vzniku je veľmi ťažké určiť. V dvadsiatych rokoch minulého storočia bola v zmysle vednej disciplíny zriadená v USA. Následne sa v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch začala presadzovať aj v krajinách Európy. Oficiálne zaprotokolovaná ako vedný odbor bola v roku 1970 na konferencii UNESCO v Paríži. Na tejto konferencii ju definovali ako *„vedný odbor zaoberajúci sa výchovou a vzdelávaním, vychádzajúci z racionálnych zásad didaktickej práce, skúmajúci podmienky, primerané metódy a ďalšie prostriedky práce, ktoré podporujú dosahovanie cieľov.“* (Višňovský - Kačáni, in: Hašková, 2004)

Termín technológia vzdelávania je však v odbornej literatúre definovaný rozlične. Tu vzniká problém vytvorenia všeobecne uznávanej definície. Ako tvrdí Hašková: *„V skutočnosti kameňom úrazu nie je ani tak samotná formulácia definície, ako nejednotnosť vnímania podstaty obsahu pojmu technológie vzdelávania a prístupu k fenoménu, ktorý by tento pojem mal označovať.“* (2004)

Hašková ďalej uvádza, že rozdielnosť prístupov k vymedzeniu obsahu pojmu technológie vzdelávania je spôsobovaná:

- rozdielnosťou chápania pojmov technika a technológia,
- rozdielnosťou vo vnímaní technológie vzdelávania buď ako vednej disciplíny alebo len aplikácie výsledkov rôznych vedných disciplín do praxe,
- historickou podmienenosťou obsahu pojmu technológie vzdelávania,
- zameranosťou len na hardvérovú stránku a zužovaním predmetu jej skúmania len na technické prostriedky,
- stotožňovaním technológie vzdelávania s didaktikou.

Práve táto rozdielnosť prístupov spôsobuje to, že poznáme viacero definícií technológie vzdelávania, my vyberieme názory týchto autorov: Bohony, Hašková.

V súčasnosti definujeme technológiu vzdelávania v intenciách definície UNESCO ako: *„Vednú disciplínu zaoberajúcu sa výchovou a vzdelávaním, ktorá obsahuje systémovú metódu tvorby a vymedzenia procesu vyučovania, ako aj osvojovania si vedomostí, s ohľadom na technické a ľudské možnosti. Cieľom technológie vzdelávania je optimalizovať podmienky vzdelávania – plánovať a projektovať systém metód a prostriedkov tak, aby sa stanovené ciele dosahovali čo najúčinnším spôsobom.“* (Bohony, 2005)

Ďalšou možnou definíciou môže byť, že: *„Technológia vzdelávania predstavuje hraničnú vednú disciplínu, ktorá využíva systémové prvky mnohých iných disciplín, vzájomne ich prepája a vytvára z nich štruktúru, ktorá ide nad rámec jednoduchého zoskupenia či súčtu prevzatých prvkov.“* (Hašková, 2004)

Uvedené definície majú však spoločné to, že technológia vzdelávania využíva poznatky iných disciplín, ale jej základná úloha, zefektívňovanie učebného procesu, je zachovaná. Technológia vzdelávania sa zaraďuje medzi teoreticko-empirické pedagogické vedné disciplíny a ako iné vedné disciplíny má tiež svoj predmet skúmania, cieľ a obsah.

Predmetom skúmania technológie vzdelávania podľa Polákovej sú edukačné (výchovné a vzdelávacie) systémy a vzdelávacie technológie, prostredníctvom ktorých sa dosahujú stanovené ciele.

Cieľom technológie vzdelávania je skvalitniť a zefektívniť vyučovací a učebný proces nielen z hľadiska učiteľa, ale i žiaka.

Hašková (2004) tvrdí, že pri vymedzovaní obsahu tejto vednej disciplíny môžeme vychádzať z rôznych aspektov. Podľa toho, ktorý z nich zvýrazníme, môžeme rozlíšiť tri dominantné vymedzenia tejto vednej disciplíny:

1. Technológia vzdelávania ako disciplína zaoberajúca sa procesom tvorby, rozvoja a implementácie učebných pomôcok a výučbových systémov.
2. Technológia vzdelávania ako disciplína zaoberajúca sa procesom systematického rozvíjania učenia.
3. Technológia vzdelávania ako disciplína zaoberajúca sa konceptom riešenia problémov.

1.1 Teoretické východiská technológie vzdelávania

Technológia vzdelávania je ovplyvňovaná viacerými vednými disciplínami. Viacerí autori sa zhodujú v tom, že medzi teoretické východiská technológie vzdelávania patria štyri vedné disciplíny a to:

1. **Kybernetická pedagogika** - je vedná disciplína, ktorá vychádza z kybernetických princípov a prenáša jednotlivé pojmy, metódy a teórie do oblasti pedagogiky a aplikuje ich do vyučovacích a učebných procesov. Skúma otázky regulácie výučby, spätnej väzby a prenosu informácií. Uplatňuje teóriu regulácie a teóriu automatov pri vytváraní modelov systému: učiaci sa, vyučujúci a prenos informácií medzi nimi.

2. **Vzdelávacia informatika** - je hraničný odbor pedagogiky a informatiky, ktorý sa zaoberá problémami prenosu informácií v procese vzdelávania, ako napr. spracovanie informácií, vyučovacie algoritmy, počítačom podporovaná výučba a pod. Taktiež sa zaoberá výskumom systémov objektov a rozvojom simulačných systémov, ktoré pomáhajú eliminovať niektoré negatívne vplyvy, či už ide o personálne, sociálne alebo organizačné subsystemy vzdelávacieho systému.

3. **Systémová didaktika** - je komplexná teória a nástroj na plánovanie a na vytváranie modelov výučby, ktoré pomáhajú konštruovať vyučovací proces chápaný ako komplexný systém. Vytvára didaktický model, ktorý pomáha učiteľovi a žiakovi spoločne nájsť reálne dosiahnuteľné ciele.

4. **Informačná psychológia** - (nazývaná tiež kybernetická psychológia) - opisuje človeka ako subjekt učenia pomocou kvantifikácie základných psychologických pojmov ako napr. jeho kapacitu prijímania, spracovania, uchovávaní a vybavení si informácie, taktiež skúma rýchlosť učenia sa a úroveň myslenia (IQ).

Poznatky, ktoré sú integrované do technológie vzdelávania nepochádzajú len z týchto štyroch vedných disciplín, ale môžeme sem zaradiť aj ďalšie disciplíny. Napríklad Bohony medzi teoretické východiská technológie vzdelávania zaraďuje aj:

- pedagogickú psychológiu,
- kognitívnu psychológiu,
- informačnú didaktiku.

Taktiež aj Hašková uvádza, že rozvoj technológie vzdelávania sa v skutočnosti neodvíja len od týchto štyroch disciplín, ale zabezpečujú ho aj odborníci z ďalších vedných odborov ako napríklad: odboroví didaktici, špecialisti z oblasti aplikácií technických prostriedkov vo vzdelávaní, odborníci z logiky, psychológie a celého radu ďalších hraničných disciplín.

1.2 Technológia vzdelávania a školský manažment

Ako sme už spomenuli v predchádzajúcej kapitole rozvoj technológie vzdelávania vychádza z rôznych disciplín. Nemusia to byť len disciplíny pedagogického charakteru, ale aj aspekty z iných disciplín, ktoré sú navzájom previazané a ovplyvňované. Napríklad Mitchell integruje do pojmu technológie vzdelávania oblasti, ako sú:

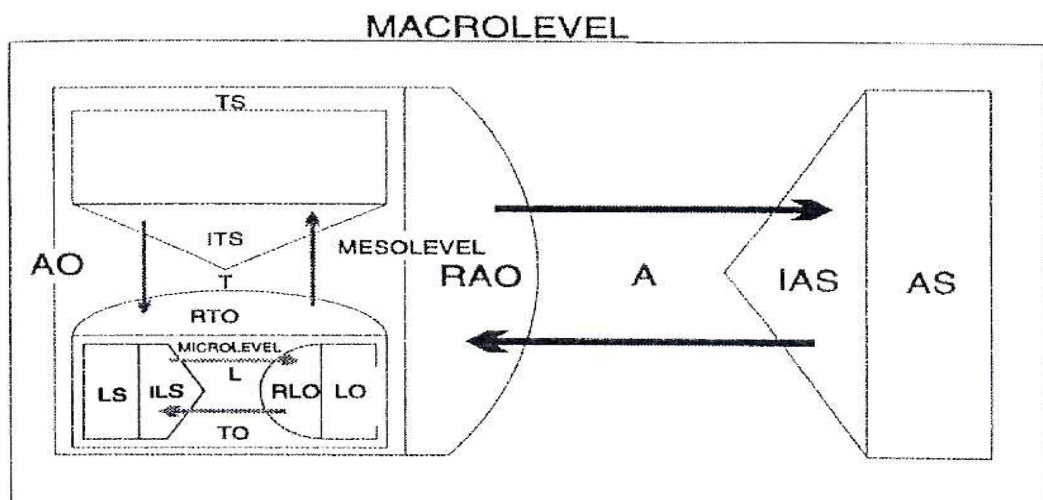
- technológia školského manažmentu,
- technológia vzdelávacích systémov,
- technológia školského plánovania,
- informačná a komunikačná technológia vzdelávania,
- psychotechnológia vzdelávania. (Mitchell, in: Hašková, 2004)

Bohony taktiež začleňuje školský manažment do odboru technológia vzdelávania, pretože tvorí organickú súčasť technológie vzdelávania. Podobné chápanie uplatňuje aj Zálešáková – Gašparíková. (in Obdržálek – Polák, 2007)

Naproti tomu vzťah technológie vzdelávania a školského manažmentu Pisoňová (in Obdržálek – Polák, 2007) demonštruje na princípoch vzdelávacej informatiky, ktorá sa zaoberá skúmaním vzdelávacieho systému a jeho jednotlivých komponentov z hľadiska troch dimenzií:

- kategórie (subjekt, nástroj subjektu, reprezentácia objektu, objekt),
- stupne (mikro, mezo, makro),
- fázy (plánovacia, realizačná, vyhodnocovacia).

Tento systém sa analyzuje pomocou modelu Teorneohma, ktorý znázorňuje obr. 1.

Obrázok 1: Tri stupne vzdelávacieho systému z pohľadu vzdelávacej informatiky

(Zdroj: Obdržálek, Z. – Polák, J.: Aktuálne otázky školského manažmentu. Nitra: UKF PF, 2007, ISBN 978-80-8094-087-4)

Legenda:

Macrolevel – riadiaci systém školy,

Mesolevel – vyučovací systém,

Microlevel – systém učenia,

LS – subjekt učenia (napr. žiak),

ILS – nástroj subjektu učenia (napr. učebná pomôcka),

RLO – objekt učenia (predpokladaný výstup procesu učenia sa),

LO – objekt učenia (napr. slovenská literatúra),

TS – subjekt vyučovania (napr. učiteľ),

ITS – nástroj subjektu vyučovania (napr. vyučovací hodina),

RTO - reprezentácia objektu vyučovania (napr. predpokladaný obraz žiakov),

TO – objekt vyučovania (napr. oddelenie triedy),

AS – subjekt správy (napr. riaditeľ školy),

IAS – nástroje správneho subjektu (manažérske funkcie ako plánovanie, organizovanie, evaluácia, vedenie ľudí, kontrola a pod.),

RAO – reprezentácia objektu (napr. predstava o zamestnancoch školy),

AO – objekt správy (napr. zamestnanci školy).

V uvedenom modeli vzdelávacej informatiky sa kladie dôraz na vzájomný vzťah medzi stupňami. Väčšia pozornosť sa tiež venuje kategórii IAS – nástroje subjektu, ktorá by mala obsahovať všetky prostriedky na efektívne riadenie školy.

Bližšie sa školskému manažmentu ako synonymu pojmu riadenie školy budeme venovať v nasledujúcej kapitole, kde podrobnejšie rozpíšeme túto problematiku.

2 Školský manažment

„Na to, aby súkromné podniky efektívne fungovali, treba v nich vytvoriť novú hybnú silu, ktorou je osvojenie si moderného manažmentu.“ (Sedlák, 1997)

Manažment aj napriek tomu, že je orientovaný na podnikanie, neslúži len tejto oblasti. Využíva sa aj v nepodnikateľských organizáciách, ako sú napríklad zdravotníctvo, školstvo a kultúra.

Pod pojmom manažment môžeme chápať koordináciu činností iných ľudí. Táto koordinácia je veľmi dôležitá, pretože jednotlivec, ktorý koná samostatne, nedosahuje také výsledky práce, ako keď ho niekto usmerní. Ako aj už pri spomenutej technológii vzdelávania, tak aj pri manažmente nájdeme v literatúre veľké množstvo definícií tohto pojmu. My sme ako príklad vybrali túto definíciu: *„Manažment ako vedný odbor či vedná disciplína predstavuje naakumulovaný a logicky usporiadaný súbor poznatkov o princípoch, metódach a postupoch riadenia a pod., vypracovaných na základe abstrakcie a empirie.“ (Sedlák, 1997)*

Obdržálek a Polák (2007) charakteristiku manažmentu rozdeľujú do troch oblastí, ako sú:

- vedenie ľudí,
- funkcie vykonávané riadiacimi pracovníkmi,
- optimalizácia ľudských, materiálnych, finančných a informačných zdrojov na dosiahnutie cieľov.

Tieto oblasti sa neuplatňujú iba vo výrobných podnikoch, ale ako sme už spomenuli aj v nevýrobnej sfére, akou je aj školstvo. Označenie pre oblasť riadenia v školstve sa u nás používa termín školský manažment. Pri používaní týchto termínov vzniká problém, pretože slovo manažment sa považuje za synonymum slovenského pojmu riadenie. Tu môžeme vidieť rozdielnosť chápania spomenutých termínov. My budeme používať termín školský manažment, ktorý je orientovaný na systém riadenia a správy školstva. Medzi jeho hlavné úlohy patrí riadenie výchovy a vzdelávania v oblasti školstva, zabezpečenie materiálnych a finančných zdrojov, ako aj potreby vzdelávacích služieb, marketingu, právnej stránky vzdelávania a personálnej práce. Súčasťou školského manažmentu je aj manažment školy. Ten je orientovaný na problematiku vnútorného riadenia školy, ktorej sa budeme venovať v nasledujúcej kapitole, pretože pomáha zabezpečiť úspešnú činnosť školy.

2.1 Škola a jej riadenie

V posledných rokoch prechádza rezort školstva veľkými premenami. Tieto premeny kladú nové nároky na manažment školy, ktorý tvorí systémový element školy.

V kultúrnej spoločnosti môžeme školu chápať ako určitý prechod z rodiny do spoločnosti. Súčasná škola je považovaná za dynamický sociálny systém so vzťahmi nie len vo vnútri školy, ale aj s jej bohatými vzťahmi k okoliu, ako je napríklad spoločnosť, hospodárstvo, výchovno-vzdelávací systém a pod. Škola ako zariadenie určené na zabezpečovanie výchovy a vzdelávania detí, mládeže, ale i dospelých, tvorí inštitúciu, ktorá je účelová a môže byť verejnoprávna, štátna, cirkevná alebo súkromná. Ako inštitúcia má tiež svoje postavenie, ciele, úlohy a funkcie. Moderná škola v súčasnej spoločnosti plní rozšírenú spoločensko-pedagogickú funkciu, nielen úzko spojenú so samotným vzdelávaním, ale aj širšiu a to:

- výchovno-poradenskú,
- kultúrno-osvetovú,
- sociálnu,
- ekonomickú.

Škola tým, že zabezpečuje výchovu a vzdelávanie, plní funkcie bez ktorých by kultúrna spoločnosť nemohla existovať. Hlavné funkcie našej súčasnej školy vidí Obdržálek nasledovne:

1. **Funkcia školy pri organizovaní vyučovacieho procesu** - patrí k dominantným funkciám školy. Škola je špecializovaným zariadením realizácie vyučovacích procesov, miestom, v ktorom sa majú meniť subjekty - žiaci v žiaducom prostredí.
2. **Personalizačná funkcia** - plní individuálne utváranie a rozvíjanie žiaka, formovanie osobnosti žiaka, k žiakovi pristupuje diferencovane, čím podporuje jeho rozvoj, vychováva z neho samostatne konajúcu a tvorivú osobnosť.
3. **Kvalifikačná funkcia** - jej úlohou je uplatňovať súvislosť medzi vzdelávaním realizovaným školským systémom a produktivitou práce a hospodárskymi výsledkami.
4. **Akulturačná funkcia** - je orientovaná na vypestovanie kultúrnosti myslenia a konania, na vštepovanie úcty ku kultúrnemu dedičstvu, na uplatňovanie estetických kritérií.
5. **Diferenciačná a selektívna funkcia** - pomáha vytvárať podmienky pre zaraďovanie žiakov do vyšších stupňov škôl a do života spoločnosti.
6. **Socializačná funkcia** - patrí ku kľúčovým funkciám školy, pôsobí na zdravý osobný a spoločenský rozvoj, ale aj na rozvoj ekonomiky. (2002)

Riadenie škôl a školského systému môžeme pokladať za jeden z kľúčových predpokladov optimalizácie výchovy a vzdelávania. Jednou zo základných východiskových zásad riadenia školy je humanizácia. Táto zásada v sebe nesie prvky ako sebazdokonaľovanie, sebarealizácia, kladný postoj a vzťah k iným ľuďom a tiež tvorivosť, iniciatívnosť a morálne myslenie. Spomenuté prvky by mal uplatňovať aj riaditeľ školy pri svojej práci.

2.2 Práca riaditeľa školy

„Riaditeľ školy je najvyšší vedúci zamestnanec školy, školského zariadenia, ktorý školu a školské zariadenie v súlade so štatútom a organizačným poriadkom pedagogicky riadi, kontroluje a hospodársko-administratívne spravuje, v súčinnosti so zriaďovateľom a nadriadeným orgánom zabezpečuje pre ňu priaznivé pracovné, organizačné, personálne, sociálne, ekonomické a materiálno-technické podmienky, vydáva vnútorný organizačný poriadok školy, školského zariadenia.“ (Obdržálek – Horváthová a kol., 2004)

Školu a školské zariadenie riadi riaditeľ, ktorý ako najvyšší vedúci zamestnanec školy, má aj svoje úlohy ako:

- posilňovať samostatnosť, prvky sebariadenia v práci jednotlivcov, ale najmä orgánov školy,
- orientovať sa na nepriame riadenie, získavanie a vedenie ľudí k práci,
- viesť ľudí predovšetkým k schopnosti hodnotiť a riadiť vlastnú prácu,
- rozvíjať viac vzťahy založené na spolupráci,
- presadzovať spoluprácu pred vzťahmi podriadenosti,
- prechádzať od drobnej organizačnej činnosti k premyslenej organizátorskej a reflexívnej hodnotiacej činnosti.

Rola riaditeľa školy pozostáva z:

- prevzatia zodpovednosti na škole a za realizáciu vzdelávacej politiky,
- riadenia optimalizácie štruktúry procesu,
- uplatňovania správnych hodnôt,
- akceptácií požiadaviek.

Taktiež rozhoduje o:

- prijatí žiaka na školu,
- oslobodení z niektorých predmetov,
- uložení výchovných opatrení,

- komisionálnych skúškach.

Podľa § 3 ods. 5 zákona č. 596/2003 Z.z. z 5. novembra 2003 o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších právnych predpisov, riaditeľ školy alebo školského zariadenia musí spĺňať aj určité kvalifikačné predpoklady:

- odbornú a pedagogickú spôsobilosť požadovanú na stupeň a odbor vzdelania pre príslušný druh a typ školy ustanovenú osobitným predpisom,
- najmenej päť rokov pedagogickej praxe,
- absolvovanie prvej kvalifikačnej skúšky alebo jej náhrady podľa osobitného predpisu okrem riaditeľa základnej umeleckej školy, riaditeľa predškolského zariadenia, riaditeľa poradenského zariadenia a riaditeľa školského účelového zariadenia.

Manažérske kompetencie riaditeľov škôl sú orientované na ich vlastnosti vytvárajúce predpoklad riadiť školu, viesť učiteľov a na uplatňovanie pedagogickej, organizačnej, právnej, ekonomickej, ale i sociálnej dimenzie pri realizácii školského manažmentu.

Riaditeľ školy podľa § 5 ods. 2 zákona č. 596/2003 Z.z. z 5. novembra 2003 o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších právnych predpisov zodpovedá za:

- dodržiavanie štátnych vzdelávacích programov určených pre školu, ktorú riadi,
- vypracovanie a dodržiavanie školského vzdelávacieho programu a výchovného programu,
- vypracovanie a dodržiavanie ročného plánu ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov,
- dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov, ktoré súvisia s predmetom činnosti školy alebo školského zariadenia,
- každoročné hodnotenie pedagogických a odborných zamestnancov,
- úroveň výchovno-vzdelávacej práce školy alebo školského zariadenia,
- rozpočet, financovanie a efektívne využívanie finančných prostriedkov určených na zabezpečenie činnosti školy alebo školského zariadenia, riadne hospodárenie s majetkom v správe alebo vo vlastníctve školy alebo školského zariadenia.

3 Školský systém

Školský systém alebo školskú sústavu tvoria jednotlivé stupne a druhy škôl. Tento systém je súčasťou výchovno-vzdelávacieho systému a zabezpečuje v danej krajine vzdelávanie podľa jej zákonov. Pod pojmom školský systém môžeme chápať sústavu inštitúcií tzv. formálneho a neformálneho vzdelávania, ktoré riadi a spravuje ministerstvo školstva. Súčasťou školského systému je aj samotná škola. Úlohou školy a školského systému je zabezpečiť rovnováhu medzi vzdelaním, sociálno-ekonomickým rozvojom krajiny a individuálnymi potrebami spoločnosti. Taktiež pomáha zabezpečovať aj reprodukciu spoločnosti tým, že pripravuje mladú generáciu na činnosť tej generácie, ktorá už odchádza. Existencia škôl vytvárajúcich školský systém je dlhodobá, niekoľko storočná.

3.1 Školský systém v Slovenskej republike

„Máloktorý národ v Európe prešiel tak progresívnym vývojom svojho vzdelávacieho systému ako Slováci v posledných niekoľkých desaťročiach - od zaostalého školstva a pomerne vysokého podielu negramotného obyvateľstva ešte pred 1. svetovou vojnou až po súčasný systém s parametrami školstva podobnými ako vo vyspelých európskych krajinách.“ (Průcha , 1999)

Slovenské školstvo prešlo tromi veľkými zmenami:

1. Obdobie rastu, ktoré nastalo v období predmníchovskej republiky (1918-1938), kedy dochádzalo k významným legislatívnym a organizačným opatreniam pre budovanie slovenskej vzdelanosti. Prevažne sa to týkalo zavedenia povinnej osemročnej školskej dochádzky, budovania sietí gymnázií a stredných odborných škôl a založenia prvej skutočne slovenskej vysokej školy- Univerzity Komenského v Bratislave v roku 1919.
2. Obdobie rastu slovenského školstva nastalo v 50.-60. rokoch, kedy sa sieť škôl všetkých stupňov a vzdelanostná mobilita postupne, ale zároveň veľmi rýchlo dostávala na podobnú úroveň ako v Českej republike.
3. Obdobie alebo vlna rastu slovenského školstva nastala po novembri 1989 a prebieha vlastne až dodnes. (Průcha , 1999)

Slovenské školstvo sa až donedávna riadilo neaktuálnym zákonom, ktorý bol zastaraný a nevyhovujúci. Kvalita vzdelávania mala klesajúci trend. Reforma školstva je teda nevyhnutná.

Podľa Obdržálka je súčasná školská sústava na Slovensku koncipovaná tak, aby poskytla deťom a mládeži rovnaké východiskové šance na vzdelávanie. Sústavu škôl podľa § 27 ods. 2 zákona č. 245/2008 Z.z. z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších právnych predpisov tvoria tieto druhy škôl:

- materská škola,
- základná škola,
- základná umelecká škola,
- jazyková škola,
- stredná odborná škola,
- gymnázium,
- konzervatórium,
- školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Štruktúru sústavy určujú zákony a jej jednotlivé súčasti upravujú vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky. Povinná školská dochádzka na Slovensku trvá desať rokov, ktorú deti absolvujú na základných, stredných a špeciálnych školách. Absolvovanie základnej školy je u nás povinné. Školy môžu byť zriadené ako štátne, cirkevné alebo súkromné školy. Na nasledujúcich stranách si bližšie charakterizujeme jednotlivé stupne školskej sústavy.

Materská škola

Vzdelávanie detí na Slovensku začína už v materskej škôlke - predškolské zariadenie, ktoré zabezpečuje výchovu a vzdelávanie detí v predškolskom veku. Patrí medzi výchovno-vzdelávacie zariadenie, ktoré sa stáva súčasťou školskej sústavy. Predškolská výchova má za úlohu dopĺňať rodinnú výchovu o výchovno-vzdelávaciu činnosť zameranú na všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa. Súčasťou predškolskej výchovy je aj príprava dieťaťa na povinnú školskú dochádzku. Taktiež deti pripravuje na život v spoločnosti. V materských škôlkach sa deti učia osvojovať si základné poznatky, poznávať prírodu a veci okolo seba. Do predškolských zariadení sa prijímajú deti vo veku tri až šesť rokov. Deti vo veku päť rokov sú uprednostňované, pretože sa im blíži termín zahájenia povinnej školskej dochádzky. Predškolské zariadenie sa zriaďuje pri počte desať detí a môže byť zriadené ako zariadenie s poldennou, celodennou, týždennou alebo nepretržitou výchovnou starostlivosťou. Môžu sa tiež zriaďovať samostatné triedy a materské školy pre nadané

a talentované deti. Vzdelávanie v materských školách prebieha za čiastočnú úhradu. Materské škôlky, ktoré fungujú pri zdravotníckych zariadeniach, sú bezplatné. Dokladom o získanom stupni vzdelania je osvedčenie o absolvovaní predprimárneho vzdelania.

Základná škola

Základná škola poskytuje deťom základné vzdelanie. Zabezpečuje ich rozumovú výchovu, poznanie v súlade so zásadami vlastenectva, demokracie, tolerancie a humanity. Poskytuje žiakovi základné poznatky, zručnosti a schopnosti v oblasti jazykovej, prírodovednej, spoločenskovednej, umeleckej, športovej, zdravotnej, dopravnej, ekologickej výchove a tiež umožňuje aj náboženskú výchovu žiakov. Základná škola môže organizovať výlety, exkurzie, jazykové kurzy, športový výcvik, pobyty žiakov v škole v prírode a ďalšie aktivity. Pripravuje žiakov na ďalšie štúdium a na prax. V súlade s medzinárodnými štandardmi sa člení na dva stupne a to:

1. **Primárne vzdelanie** - prvý stupeň základnej školy tvorí prvý až štvrtý ročník, ktorý poskytuje základné vedomosti a zručnosti, základné poznatky o prírode a spoločnosti, základné pracovné návyky a návyky spoločenského konania.
2. **Nižšie stredné vzdelanie** - druhý stupeň základnej školy tvorí piaty až deviaty ročník a obsahovo nadväzuje na prvý stupeň, jeho úlohou je rozvíjať výchovný a vzdelávací základ získaný na prvom stupni.

Na niektorých miestach sú nevhodné podmienky na zriadenie všetkých deviatich ročníkov základnej školy, preto sa môže zriadiť základná škola, ktorá nemá všetky ročníky. Žiaci, ktorí skončia posledný ročník na takejto škole, pokračujú v povinnej školskej dochádzke na základnej škole so všetkými ročníkmi.

V súčasnosti existuje aj **nultý ročník** základnej školy určený pre deti, ktoré k 1. septembru dosiahli šesť rokov, ale nedosiahli školskú spôsobilosť alebo pochádzajú zo sociálne znevýhodneného prostredia a môže vzniknúť u nich predpoklad nezvládnutia prvého ročníka základnej školy. Takéto deti začínajú plniť svoju povinnú školskú dochádzku v spomínanom nultom ročníku.

Dokladom o získanom stupni vzdelania je vysvedčenie s doložkou. Po novom sa od školského roku 2009/2010 budú vydávať polročné vysvedčenia, ktoré oproti minulosti žiaci dostanú už natrvalo a na samostatnom tlačive.

Základná umelecká škola

Základná umelecká škola je zaradená do sústavy škôl a poskytuje základné umelecké vzdelanie v jednotlivých umeleckých odboroch. Žiakov pripravuje na štúdium odborov umeleckého zamerania na stredných školách a konzervatóriách. Žiakov pripravuje aj na štúdium na vysokých školách s pedagogickým alebo umeleckým zameraním. Na umeleckých základných školách môžu žiaci navštevovať hudobné, tanečné a literárno-dramatické triedy. Základná umelecká škola sa člení, ako základná škola, na dva stupne:

1. Primárne umelecké vzdelanie.

2. Nižšie sekundárne umelecké vzdelanie.

Okrem toho, že základná umelecká škola poskytuje vzdelávanie deťom, ktoré už plnia povinnú školskú dochádzku, môže organizovať aj štúdium pre deti v predškolskom veku, žiakov stredných škôl i dospelých. Základné štúdium a štúdium pre dospelých sa ukončuje záverečnou skúškou. Dokladom o získanom stupni vzdelania je vysvedčenie s doložkou.

Jazyková škola

Jazyková škola poskytuje vzdelávanie v cudzích jazykoch. Pripravuje žiakov na prekladateľskú a tlmočnickú činnosť. Vzdelávanie sa uskutočňuje v kurzoch. Jazyková škola organizuje aj vyučovanie cudzích jazykov pre žiakov základných škôl, stredných škôl, študentov vysokých škôl, ale aj dospelých. Štúdium na jazykovej škole je spoplatnené. Štúdium sa ukončuje vykonaním štátnej jazykovej skúšky.

Stredné školy

Stredné školy pripravujú žiakov na tvorivú prácu a odbornú činnosť v povolani a tiež na vysokoškolské štúdium. Poskytujú mravnú, estetickú, zdravotnú, telesnú, ekologickú výchovu a umožňujú aj náboženskú alebo etickú výchovu. Štúdium sa uskutočňuje dennou formou.

Strednými školami podľa § 32 zákona č. 245/2008 Z.z. z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších právnych predpisov sú:

- stredná odborná škola,
- gymnázium,
- konzervatórium.

Stredná odborná škola - poskytuje odborné vzdelanie diferencované podľa druhu strednej školy, ako napríklad stredné odborné školy, stredné odborné učilištia, obchodné akadémie, združené stredné školy. Stredná odborná škola zabezpečuje žiakom teoretické aj praktické vyučovanie.

Gymnázium - je všeobecnovzdelávacia, vnútorne diferencovaná stredná škola, ktorá poskytuje úplné stredné všeobecné vzdelanie. Žiakov pripravuje predovšetkým na štúdium na vysokých školách. Pripravuje ich však aj na výkon niektorých činností v správe, kultúre a iných intelektuálnych oblastiach. Štúdium prebieha vo štvorročnom, v päťročnom alebo v osemročnom vzdelávacom programe.

Konzervatórium - poskytuje komplexné umelecké a umelecko-pedagogické vzdelanie. Pripravuje žiakov na profesionálne umelecké uplatnenie sa a na vyučovanie umeleckých a odborných predmetov. Výchova a vzdelávanie na konzervatóriu sa uskutočňuje individuálne, v skupinách alebo kolektívne. Žiaci si môžu bezplatne zapožičať hudobné nástroje, notový materiál, audiovizuálne nahrávky umeleckých diel, záznamovú techniku a materiál potrebný na vyučovanie. Konzervatórium tvorí šesť ročníkov, v odbore tanec je to osem ročníkov. Konzervatórium poskytuje:

- nižšie stredné vzdelanie - úspešným skončením štvrtého ročníka v osemročnom vzdelávacom programe,
- úplné stredné odborné vzdelanie - ukončené úspešným vykonaním maturitnej skúšky,
- vyššie odborné vzdelanie - ukončené úspešným vykonaním absolventskej skúšky.

Doklad o získanom stupni vzdelania závisí od formy ukončenia štúdia.

Špeciálne školy

Špeciálne školy poskytujú pomocou osobitných výchovných a vyučovacích metód, prostriedkov a foriem výchovu a vzdelávanie žiakov s mentálnym, zmyslovým alebo telesným defektom, žiakov s chybami reči alebo s viacerými chybami, ťažko vychovateľných, chorých a oslabených žiakov umiestnených v zdravotníckych zariadeniach. Týchto žiakov pomáhajú pripravovať na začlenenie sa do pracovného procesu, ale hlavne do života v spoločnosti. Medzi špeciálne školy patria:

1. **Špeciálne základné školy.**

2. **Špeciálne stredné školy** - môžu byť: špeciálne stredné odborné učilištia, špeciálne stredné odborné školy a špeciálne gymnáziá.

3. **Osobitné školy** - poskytujú vzdelávanie pre žiakov s takými rozumovými nedostatkami, pre ktoré sa nemôžu úspešne vzdelávať na základnej, ani na špeciálnej základnej škole. Má 9 ročníkov.

4. **Osobitné odborné učilište** - poskytuje odbornú prípravu v učebných odboroch s upravenými učebnými plánmi. Pripravuje žiakov na výkon povolání. Trvá dva až tri roky a ukončuje sa úspešným vykonaním záverečnej skúšky.

5. **Pomocná škola** - vzdeláva ťažko vzdeláateľných žiakov, ktorí majú také nedostatky rozumového vývoja, pre ktoré sa nemôžu vzdelávať ani v osobitnej škole, ale sú schopní osvojiť si aspoň niektoré prvky vzdelávania.

Vzdelanie získané na špeciálnych základných a stredných školách je rovnocenné so vzdelaním získaným na základných a stredných školách. V súčasnosti u nás existuje tendencia integrovať postihnutých žiakov do bežných typov základných a stredných škôl, ak ich postihnutie neprekáža v zaškolení ich samých a ich spolužiakov.

Školské zariadenia

Školské zariadenia, aj keď nie sú súčasťou školskej sústavy, ale úzko s ňou však súvisia. Podporujú jej úspešnú činnosť, najmä v oblasti výchovy a záujmovej činnosti. Deti tieto zariadenia navštevujú dobrovoľne a nie sú obmedzené vekom dieťaťa. Medzi školské zariadenia patria:

- výchovno-vzdelávacie zariadenia - (školské kluby detí, školské strediská záujmovej činnosti, centrá voľného času, domovy mládeže a školy v prírode),
- špeciálne výchovné zariadenia - (zariadenia výchovnej prevencie a zariadenia náhradnej výchovy),
- poradenské zariadenia - (pedagogicko-psychologická poradňa a zariadenia špeciálno-pedagogického poradenstva),
- záujmovo-vzdelávacie zariadenia - (stenografická škola),
- školské účelové zariadenia - (zariadenia školského stravovania, strediská praktického vyučovania a zariadenia služieb škole).

Nadstavbové a pomaturitné štúdium

Nadstavbové a pomaturitné štúdium poskytujú stredné školy. Toto štúdium je určené pre uchádzačov, ktorí získali určitý typ stredného vzdelania a majú záujem ďalej sa zdokonaľovať napríklad na výkon povolania, špecializovať sa na výkon niektorých

technicko-hospodárskych činností prevádzkového charakteru. Väčšinou sa organizuje formou štúdia popri zamestnaní. Štúdium sa ukončuje maturitnou skúškou.

Vysoké školy

Vysoké školy sú vrcholné vzdelávacie, vedecké a umelecké inštitúcie. Ich poslaním je chrániť poznanie a rozvíjať vzdelávanie na základe vedeckých poznatkov a tvorivou vedeckou a umeleckou činnosťou. Nesú osobitnú zodpovednosť za rozvoj vzdelanosti a súčasne prispievajú k zvyšovaniu vedeckej, technickej a hospodárskej úrovne spoločnosti. V tejto činnosti sa vysoké školy v Slovenskej republike usilujú nadväzovať na celosvetový vývoj vedy a kultúry. Vysoké školy sú samosprávne inštitúcie. Celé vysokoškolské štúdium môže trvať štyri až šesť rokov. Podľa § 2 ods. 5 zákona č. 131/2002 Z.z. z 21. februára 2002 o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších právnych predpisov vysoké školy poskytujú, organizujú a zabezpečujú vysokoškolské vzdelávanie v rámci akreditovaných študijných programov, ktoré sa uskutočňujú v troch stupňoch:

1. stupeň - je bakalársky študijný program, ktorý sa zameriava na získanie teoretických a praktických poznatkov. Štandardná dĺžka štúdia pre 1. stupeň vrátane praxe trvá tri až štyri roky. Absolventi tohto stupňa odovzdávajú záverečnú bakalársku prácu. Po úspešnom vykonaní štátnej skúšky získavajú vysokoškolské vzdelanie 1. stupňa a je im udelený akademický titul bakalár (Bc.).

2. stupeň - predstavuje magisterský, inžiniersky a doktorský študijný program, ktorý nadväzuje na 1. stupeň. Absolventi tohto študijného programu odovzdávajú záverečnú diplomovú prácu. Po vykonaní štátnej skúšky získavajú vysokoškolské vzdelanie 2. stupňa a akademický titul magister (Mgr.), inžinier (Ing.), u lekárskeho štúdia MUDr. a u veterinárneho štúdia MVDr. Štandardná dĺžka štúdia vrátane praxe je jeden až tri roky, ale aby celková dĺžka štúdia spolu s 1. stupňom bola najmenej päť rokov.

3. stupeň - je doktorandský študijný program. Je to najvyšší stupeň vysokoškolského štúdia, ktorý sa zameriava na vlastný príspevok vedeckého bádania a samostatnej tvorivej činnosti študenta v oblasti vedy a techniky alebo umenia. Štandardná dĺžka štúdia v dennej forme je tri až štyri roky a v externej forme tri až päť rokov. Po jeho úspešnom ukončení absolvent získava akademicko-vedeckú hodnosť doktor filozofie (PhD.).

Podľa charakteru svojej vedeckej činnosti sa členia vysoké školy na:

1. **Univerzitné vysoké školy** - poskytujú vzdelávanie vo všetkých troch stupňoch štúdia a orientujú sa najmä na základný výskum v oblasti vedy, techniky alebo umenia.
2. **Neuniverzitné vysoké školy** - označujú sa aj ako odborné vysoké školy, ktoré poskytujú vzdelávanie v študijných programoch 1. stupňa a vykonávajú najmä aplikovaný výskum.

Vysoké školy podľa vyššie uvedeného zákona môžu byť:

1. **Verejné vysoké školy** - sú verejnoprávna a samosprávna inštitúcia, ktorá sa zriaďuje a zrušuje zákonom. Zákon tiež ustanoví jej názov, zaradenie a sídlo.
2. **Štátne vysoké školy** - predstavujú:
 - vojenské vysoké školy,
 - policajné vysoké školy,
 - zdravotnícke vysoké školy.

3. **Súkromné vysoké školy** - sú podľa návrhu zákona charakterizované ako právnické osoby so sídlom v Slovenskej republike. Poskytujú vzdelávanie zamerané na výskum. Ako súkromná vysoká škola môže pôsobiť vtedy, ak jej vláda Slovenskej republiky udelila na to súhlas v mene štátu.

Vysoké školy môžu uskutočňovať aj celoživotné vzdelávanie dospelých, ktorým poskytujú najmä ďalšie vzdelanie potrebné na vykonávanie špecializovaných povolání a činností.

Postgraduálne štúdium

Postgraduálne štúdium je špecializovaná príprava absolventov vysokých škôl zameraná na rozšírenie či získanie nových vedeckých poznatkov, od formy štúdia závisí získanie titulu PhDr.

Vzdelávanie dospelých

Štáty Európskej únie kladú v súčasnosti čoraz väčší dôraz na rozvoj systému vzdelávania dospelých a inak to nie je ani na Slovensku. Vzdelávanie dospelých napomáha k osobnému, občianskemu, sociálnemu rozvoju jedinca a zvyšuje sa uplatniteľnosť jedinca na trhu práce. Umožňuje každému doplniť, rozšíriť a prehĺbiť si získané vzdelanie, rekvalifikovať sa alebo uspokojiť svoje záujmy. Uskutočňuje sa v inštitúciách ďalšieho vzdelávania, v školách, školských a mimoškolských zariadeniach. Vzdelávanie prebieha popri zamestnaní, môže prebiehať aj ako výcvik alebo vzdelávanie pracovníkov v organizáciách, dištančnou formou a pod.

3.2 Školský systém vo Veľkej Británii

Veľkú Britániu tvoria Anglicko, Wales a Škótsko. V Anglicku a Walese je v podstate školský systém rovnaký, ale v Škótsku sú značné odlišnosti. Aj školský systém vo Veľkej Británii prešiel dlhým vývojom. Veľké primárne a sekundárne školy získali právnu subjektivitu a pokryli ponuku vzdelávacích možností. Postupne sa realizujú ďalšie opatrenia, ktoré majú zabezpečiť rozvoj britského školstva. Vo Veľkej Británii zriaďujú a financujú školy lokálne školské správy zo štátnych prostriedkov. Asi 1/3 z primárnych škôl sú súkromné. Povinná školská dochádzka trvá jedenásť rokov. Systém vzdelávania sa delí do štyroch úrovní:

1. **Predprimárna výchova** - primárna výchova sa začína už od piateho roku dieťaťa, ale môžu byť prijaté aj mladšie deti. Najčastejším typom, ktorý deti navštevujú sú materské škôlky. Pri školách 1. stupňa existujú aj predškolské triedy a triedy pre začiatovníkov. Okrem materských škôlok môžu deti navštevovať formu nazývanú „skupiny detí“, v ktorých sú deti vychovávané prostredníctvom hry.

2. **Primárna škola** - čiže základná škola, je šesťročná a nastupujú do nej deti vo veku päť až jedenásť rokov. Delí sa na dva stupne:

- infant stage - začína sa dvojročným začiatočným vzdelávaním a je určený pre deti vo veku päť až sedem rokov,
- junior stage - je to štvorročný vyšší stupeň.

Celá primárna škola má trojstupňové členenie po dvoch rokoch (First, Middle a Upper school). Cieľom prvých dvoch rokov je realizovať začiatočné vzdelávanie. Vzdelávanie na strednom stupni má hrový charakter. Úlohou vyššieho stupňa je zabezpečiť prechod k systematickému odbornému učeniu.

3. **Sekundárna škola** - do sekundárnych, čiže stredných škôl, nastupujú deti ako jedenásťročné, ale niektoré sekundárne školy prijímajú deti i v neskoršom veku.

Sekundárny stupeň tvoria tieto školy:

- súborné školy,
- gymnáziá,
- technicky orientované školy.

Súborné školy - v Anglicku a Walese navštevuje viac ako 90% žiakov. Tieto školy nevykonávajú selekciu pri prijímaní žiakov z primárnej školy. Dávajú širokú ponuku stredoškolského vzdelávania pre všetkých žiakov.

Gymnázia - menšia časť žiakov navštevuje gymnáziá alebo moderné školy, ktoré sa orientujú najmä na prípravu na vysokoškolské štúdium. Na tieto školy je žiak prijatý až po úspešnom vykonaní prijímacej skúšky.

Technicky orientované školy – poskytujú všeobecné vzdelanie, ale aj hlbšie pripravujú žiakov vo vybraných technických a ekonomických odboroch, ktorí sú v súčasnosti žiadaní pre hospodársku činnosť v príslušnej oblasti.

Všetci žiaci sekundárnej školy v šestnástich rokoch vykonávajú komplexnú skúšku. Po jej úspešnom absolvovaní dostanú vysvedčenie. Je to tzv. prvá úroveň (Ordinary level). Za ďalšie dva roky, čiže v osemnástich rokoch, vykonávajú žiaci druhú komplexnú skúšku vyššej úrovne (Advanced level).

Základné a stredné vzdelanie je vo Veľkej Británii bezplatné (v Škótsku aj vysokoškolské). Taktiež aj tu existujú špeciálne školy pre telesne a duševne handicapovaných. V súčasnosti je trendom tieto deti začleňovať do obyčajných škôl, kde sú pre ne vytvorené vhodné podmienky ako bezbariérové priestory a pod. Avšak je veľmi malý počet škôl orientovaných na prácu s talentovanou mládežou.

4. **Terciárne vzdelávanie** - sa delí na dva prúdy:

- ďalšie vzdelávanie,
- vysokoškolské vzdelávanie.

Ďalšie vzdelávanie - školy pre ďalšie vzdelávanie robia prípravu na povolanie a v porovnaní so Slovenskom by sem patrili naše SOU, SOŠ i pomaturitné štúdium. Spravidla sa tu už nevyučujú všeobecnovzdelávacie predmety. Štúdium trvá od niekoľkých mesiacov po štyri až päť rokov.

Vysokoškolské vzdelávanie - predgraduálne štúdium trvá štyri roky (výnimkou je štúdium medicíny) a ukončuje sa získaním titulu bakalár.

Postgraduálne štúdium

Postgraduálne štúdium je zamerané na získanie hodnosti magister alebo následne doktor a trvá približne dva roky. Poskytujú možnosť pre študentov zlepšiť si svoje všeobecné alebo špecificky orientované vyhliadky pre kariéru. Po úspešnom ukončení získavajú absolventi certifikát alebo diplom a titul, ktorý závisí od výberu študijného programu ako napríklad PGCE, PG Dip., MA, M.Sc. Existujú aj kurzy pre študentov v oblasti výskumu, kde po úspešnom ukončení absolventi dosahujú tituly ako M.Phil., Ph.D., D.Phil alebo MBA.

3.3 Školský systém vo Švédsku

Školský systém vo Švédsku uplatňuje princíp integrácie. Ten viedol k vytvoreniu jednotnej deväťročnej základnej školy. Riadenie školského systému je značne centralizované, čo vyjadrujú i základné normy školstva. Centralizáciou sa snažia zabezpečiť jednotný a rovnocenný vzdelávací štart do života. Školský systém tvorí:

- predškolská výchova,
- základná škola,
- stredoškolské vzdelanie,
- vysoká škola.

Predškolská výchova - zabezpečuje voľné miesto pre každé dieťa, ktoré dovŕšilo šesť rokov. Pre deti s psychickými a fyzickými poruchami sa predškolská výchova začína od štvrtého roka. Predškolská výchova je vo Švédsku asi zo 4-8% spoplatnená. Zriaďujú sa aj predškolské triedy určené pre šesťročné deti, ktoré fungujú v rámci základnej školy. V predškolských zariadeniach prevláda slobodná a voľne koncipovaná výchova, ktorá sa uplatňuje pre mladšie deti. Cieľavedomejšia výchova je určená pre šesť až sedem ročné deti. Osobitosťou tohto školského systému sú zariadenia plniace funkciu celodenných domovov určené pre deti predškolského veku. Ich navštevovanie je dobrovoľné a sú otvorené až 12 hodín denne. Ich úlohou je zabezpečiť základné vzdelávanie, ale venujú sa aj záujmovej činnosti a starostlivosti o deti. Medzi tieto celodenné domovy patria:

1. **Poldenná materská škola** - (škola na hranie) - sa stará o deti od troch do siedmich rokov. Denne sú otvorené 6 hodín a vychovávatelia sa starajú o dve rozdielne skupiny detí.
2. **Celodenný detský domov** - je otvorený až 12 hodín denne. Poskytujú starostlivosť o deti od šiestich mesiacov do siedmich rokov. Takéto zariadenie slúži predovšetkým pre deti zamestnaných alebo študujúcich rodičov.
3. **Útulok dennej starostlivosti** - (denné mamičky) - vychovávatelia sa starajú o deti od šiestich mesiacov až do dvanásteho roka. Vychovávateľ sa v úlohe „mamičky“ stará najviac o štyri deti (vrátane svojich vlastných).
4. **Detská družina** - (domov pre voľný čas) - je zariadenie, ktoré navštevujú deti od siedmeho do dvanásteho roka. Často býva spojená s celodenným detským útlukom.
5. **Otvorená predškola** - toto zariadenie predstavuje komunikačné stredisko, kde sa rodičia stretávajú spolu s deťmi, aby navzájom nadväzovali kontakt a získavali podnety a rady odborníkov s oblasti sociálnej pedagogiky.

Základná škola

Základná škola je jednotná, povinná a deväťročná, ktorá sa začína po dovŕšení siedmeho roka. Delí sa na tri stupne:

- nižší stupeň,
- stredný stupeň,
- vyšší stupeň.

Prvé tri roky na jej nižšom stupni existujú pre všetkých žiakov rovnaké vyučovacie predmety. Od tretieho ročníka je povinným predmetom aj anglický jazyk. Na strednom a vyššom stupni prevládajú alternatívne a fakultatívne predmety. Nižší a stredný stupeň sa zriaďuje v každej obci a mestskej štvrti. V redšie osídlených oblastiach sa spájajú dva až tri ročníky do jednej triedy. V prvom až siedmom ročníku sa neznámkuje. Znamky žiaci dostávajú až od ôsmej triedy a sa používa 5 bodová stupnica, podľa ktorej sa hodnotia jednotlivé vyučovacie predmety známku na vysvedčeniach. Hlavné predmety, ktoré sa vyučujú sú napríklad materinský jazyk, matematika, spoločenské a prírodovedné vedy, cudzí jazyk, telesná výchova, estetika a náboženstvo alebo etika. Školský rok sa začína okolo polovice augusta. Pre žiakov základnej školy je dochádzka, učebnice, stravovanie a doprava bezplatné.

Stredoškolské vzdelanie

Stredoškolské vzdelanie poskytuje gymnaziálna škola, ktorá zahŕňa tieto typy škôl:

- gymnáziá,
- odborné školy,
- školy pripravujúce na povolanie.

Gymnaziálna škola ponúka žiakom 25 študijných smerov, ktoré sú zintegrované do nasledovných šiestich sektorov:

1. **Teoretický a spoločenský sektor** - zameraný na moderné jazyky, humanistiku, spoločenskovedné disciplíny, hudobný a umelecký smer.
2. **Sektor orientovaný na starostlivosť o človeka** - zameriava sa na sociálne otázky a povolania nevýrobnej sféry. Dominujú v ňom sociálne vedy.
3. **Hospodársky sektor** - je orientovaný na komerčný, administratívno-technický a hospodársko-vedný smer.

4. **Sektor pre technické a priemyselné povolania** - zahŕňa odevný, energetický, dopravný, potravinársky, drevársky, strojársky, metalurgický smer a ďalšie technické smery.

5. **Technicko-prírodovedný sektor** - je orientovaný predovšetkým na teoretické technické a prírodovedné smery.

6. **Agrárny a lesnícko-priemyselný sektor** - zameraný na poľnohospodárstvo, záhradníctvo a lesníctvo.

Vzdelávanie v jednotlivých smeroch trvá tri až štyri roky. Gymnaziálnu školu navštevuje až 90% populácie. Gymnaziálna škola nepripravuje len na vysokoškolské štúdium, ale aj na vstup do povolania. Prvý ročník gymnaziálnej školy má nediferencovaný charakter. Špecializácia na teoretické a praktické študijné smery prebieha až vo vyšších ročníkoch. Štúdium, stravovanie a školské pomôcky sú bezplatné. Okrem gymnaziálnych škôl na tejto úrovni fungujú aj ľudové vyššie školy a vyššie stredné odborné vzdelanie poskytujú špecializované tréningy.

Vysoké školy

Na vysokú školu sa môže zapísať len ten, kto má ukončené aspoň dva roky štúdia na gymnaziálnej škole alebo ak uchádzač preukáže poznatky zo švédštiny a angličtiny. O štúdium sa môže uchádzať aj študent, ktorý dovŕšil dvadsaťpäť rokov, je najmenej štyri roky zárobkovo činný a má znalosti z angličtiny. Študenti môžu študovať aj na univerzitách alebo kolégiách. Existujú dve úrovne štúdia:

- všeobecná - trvá dva až štyri roky,
- profesionálna - trvá od dvoch do piatich rokov a ide o špecializované profesie (napr. lekár, agronóm a pod.).

Vzdelávanie dospelých

Vo Švédsku sa vzdelávaniu dospelých venuje mimoriadna pozornosť. Študijné zväzy profesionálne orientované na príslušný odborný profil organizujú odborné vzdelávanie na „ľudových vysokých školách“.

4 Porovnanie školských systémov

Porovnanie školských systémov uvádzame vo forme tabuliek, ktoré umožnia lepší prehľad jednotlivých stupňoch tvoriacich školský systém v Slovenskej republike, vo Veľkej Británii a Švédsku. Pri ich tvorbe sme sa opierali o zozbierané informácie.

STUPEŇ DOSIAHNUTÉHO VZDELANIA	SLOVENSKÁ REPUBLIKA	VEĽKÁ BRITÁNIA	ŠVÉDSKO
Predprimárna výchova	<ul style="list-style-type: none"> - deti sa prijímajú vo veku 3-6 rokov, pričom deti vo veku 5 rokov, sú uprednostňované, - môže byť zriadená ako zariadenie s poldennou, celodennou, týždennou alebo nepretržitou výchovnou starostlivosťou, - vzdelávanie sa uskutočňuje za čiastočnú úhradu okrem materských škôl pri zdravotníckych zariadeniach. 	<ul style="list-style-type: none"> - výchova detí začína od 5 roka ich života, - pri školách 1. stupňa existujú i tzv. predškolské triedy a triedy pre začiatočníkov, - časť detí navštevuje formu nazývanú „skupiny detí“. 	<ul style="list-style-type: none"> - výchova sa začína od 6 roka veku dieťaťa, - pre deti s psychickými a fyzickými poruchami od 4 roka, - existujú zariadenia plniace funkciu celodenných domovov pre deti predškolského veku, ich navštevovanie je dobrovoľné a delia sa na: <ul style="list-style-type: none"> - Poldenná materská škola- je pre deti od 3 do 7 rokov, - Celodenný detský domov- pre deti od 6 mesiacov do 7 rokov veku, - Útulok dennej starostlivosti- je pre deti od 6 mesiacov až do 12 rokov, - Detská družina- od 7 do 12 rokov, - Otvorená predškola- nie je ohraničené vekom.
Doklad o získanom stupni vzdelania	<ul style="list-style-type: none"> - deti získavajú osvedčenie o absolvovaní predprimárneho vzdelávania. 	<ul style="list-style-type: none"> - deti nezískavajú žiadny doklad. 	<ul style="list-style-type: none"> - deti nezískavajú žiadny doklad.
Základná škola	<ul style="list-style-type: none"> - je povinná a deväťročná, - člení sa na dva stupne a to: <ol style="list-style-type: none"> 1. primárne vzdelanie- tvorí ho 1. – 4. ročník, 2. nižšie stredné vzdelanie -tvorí ho 5. – 9. ročník, obsahovo nadväzuje na prvý stupeň, - do školskej sústavy je zaradená aj základná umelecká škola a jazyková škola. 	<ul style="list-style-type: none"> - je šesťročná a nastupujú do nej deti vo veku 5 až 11 rokov. - delí sa na 2 stupne: <ol style="list-style-type: none"> 1. Infant stage – je pre deti vo veku 5 až 7 rokov, 2. Junior stage – vyšší stupeň a štúdium trvá 4 roky. - primárna škola má trojstupňové členenie po 2 rokoch (First, Middle a Upper school). 	<ul style="list-style-type: none"> - je jednotná, povinná a deväťročná, - žiaci nastupujú po dovŕšení 7 roka, - delí sa na nižší, stredný a vyšší stupeň, - školský rok sa začína okolo polovice augusta, - dochádzka, učebnice pre žiakov, stravovanie a doprava do škôl sú bezplatné.

Doklad o získanom stupni vzdelania	- dokladom o získanom stupni vzdelania na oboch druhoch základnej školy je vysvedčenie s doložkou.	- deti nezískavajú žiadny doklad.	- dokladom o dosiahnutom stupni vzdelania je vysvedčenie.
Stredná škola	- sa člení na uvedené druhy: - stredné odborné školy, - gymnázium, - konzervatórium.	- do sekundárnych (stredných) škôl deti nastupujú v 11 rokoch, - sekundárne školy sa delia: - Súborné školy, - Gymnaziá, - Technicky orientované školy.	- stredoškolské vzdelanie poskytuje gymnaziálna škola, ktorá zahŕňa tieto typy škôl: - gymnaziá, - odborné školy, - školy pripravujúce na povolanie. - gymnaziálna škola sa delí do šiestich smerov, - vzdelávanie trvá 3-4 roky, - štúdium, stravovanie a školské pomôcky sú bezplatné, - existujú aj ľudové vyššie školy a vyššie stredné odborné vzdelanie poskytujú špecializované tréningy.
Doklad o získanom stupni vzdelania	- doklad o získanom stupni vzdelania závisí od formy ukončenia štúdia.	- žiaci vo veku 16 rokov vykonávajú komplexnú skúšku a dokladom je vysvedčenie prvej úrovne. - v 18. roku veku, vykonávajú žiaci druhú komplexnú skúšku vyššej úrovne.	- žiaci nezískavajú žiadny doklad.
Špeciálna škola	- sa delí na: - Špeciálne základné školy, - Špeciálne stredné školy, - Osobitné školy, - Osobitné odborné učilište, - Pomocné školy. - vzdelanie je rovnocenné so vzdelaním získaným na základných a stredných školách.		
Školské zariadenia	- sa delia na: - Výchovno-vzdelávacie, - Špeciálne výchovné, - Poradenské, - Záujmovo-vzdelávacie, - Školské účelové.		
Pomaturitné a nadstavbové štúdium	- je určené pre uchádzačov, ktorí získali určitý typ stredného vzdelania a majú záujem zdokonaľiť sa na výkon povolania, - organizuje sa formou štúdia popri zamestnaní.	- ďalšie vzdelávanie predstavuje prípravu na povolanie a v porovnaní so Slovenskom by sem patrili SOŠ i pomaturitné štúdium. - štúdium trvá od niekoľkých mesiacov po 4 až 5 rokov.	

Doklad o získanom stupni vzdelania	- absolventi získajú doklad o zložení maturitnej skúšky.	- absolventi nezískavajú žiadny doklad.	
Vysoká škola	- štúdium trvá 4 - 6 rokov, - pozostáva z 3. stupňov: 1. stupeň - bakalársky, trvá 3-4 roky, 2. stupeň - magisterský, inžiniersky a doktorský, trvá 1-3 roky, 3. stupeň - doktorandský, trvá 3-4 roky. - vysoké školy môžu byť: 1. Verejné vysoké školy, 2. Štátne vysoké školy, 3. Súkromné vysoké školy.	- predgraduálne štúdium trvá obyčajne 4 roky (výnimkou je štúdium medicíny), - pripravujú študentov na postgraduálne štúdium.	- študenti môžu študovať na univerzitách alebo kolégiách, - existujú dve úrovne: 1. všeobecná- trvá 2-4 roky, 2. profesionálna- trvá od 2-5 rokov, ide o špecializované profesie (napr. lekár, agronóm a pod.)
Doklad o získanom stupni vzdelania	1. stupeň - absolvent získava akademický titul bakalár (Bc.). 2. stupeň - absolvent získava akademický titul magister (Mgr.), inžinier (Ing.), u lekárskeho štúdia MUDr. a u veterinárneho štúdia MVDr. 3. stupeň - akademicko-vedeckú hodnosť doktor filozofie, PhD.	- ukončuje sa získaním titulu bakalár.	- nie je uvedené, či získavajú doklad o dosiahnutom stupni vzdelania.
Postgraduálne štúdium	- je špecializovaná príprava absolventov vysokých škôl zameraná na rozšírenie či získanie nových vedeckých poznatkov.	- postgraduálne kurzy sú formou štúdia pre študentov, ktorí si chcú zlepšiť svoje všeobecné alebo špecifické vyhliadky pre kariéru a prístup k určitej profesii.	
Doklad o získanom stupni vzdelania	- od formy štúdia závisí získanie titulu PhDr.	- študenti získavajú certifikát alebo diplom a titul, ktorý závisí od formy štúdia.	
Vzdelávanie dospelých	- umožňuje každému doplniť, rozšíriť a prehĺbiť si získané vzdelanie, rekvalifikovať sa alebo uspokojiť svoje záujmy.		- Študijné zväzy profesionálne orientované na príslušný odborný profil organizujú odborné vzdelávanie na „ľudových vysokých školách“.

Záver

Cieľom bakalárskej práce je teoreticky spracovať školský systém v Slovenskej republike a vo vybraných krajinách Európskej únie.

Touto bakalárskou prácou sme sa snažili stanovený cieľ splniť a priblížiť problematiku vývoja školského systému u nás a vo vybraných krajinách. Ich vzájomné zhody a rozdiely sme uviedli vo forme tabuliek. Táto problematika si vyžaduje sústavné skúmanie a efektívne návrhy na rozvoj školského systému, pretože budúcnosť patrí vzdelaným ľuďom.

Každá krajina má svoj školský systém, ktorý si budovali podľa svojich zvyklostí, zamerania štátnej politiky a dlhoročných skúseností. Dospeli k súčasnému zriadeniu školstva, ktorý nemenia žiadnymi reformami ani ho nenovalizujú, pretože ho pokladajú za dobrý a nepotrebné v ňom nič meniť. Netreba však pritom zabúdať na požiadavky spoločnosti a začať sa pozerať do budúcnosti.

Štúdium školstva v zahraničí na jednej strane umožňuje využívať poznatky pre domáci školský systém, poskytuje informácie o súčasných trendoch, inovácií v zahraničí, prispieva k odstráneniu nedostatkov a dezintegračných mýtov. Je to jeden z dôsledkov už spomínanej globalizácie spoločnosti. Na druhej strane zároveň pomáha podporovať regionálny rozvoj a decentralizáciu, pretože ľudia sa už nemusia „sťahovať za vzdelaním“, ako to bolo v minulosti.

Zoznam bibliografických odkazov

Hašková, A.: Technológia vzdelávania. Nitra: UKF PF, Ústav technológie vzdelávania, 2004, ISBN 80-8050-648-5

Obdržálek, Z.: Škola a jej manažment. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 2002, ISBN 80-223-1690-3

Obdržálek, Z. – Horváthová K. a kol.: Organizácia a manažment školstva: Terminologický a výkladový slovník. 1.vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá, 2004, ISBN 80-10-00022-1

Obdržálek, Z. – Polák, J.: Aktuálne otázky školského manažmentu. 1. vyd. Nitra: UKF PF, Ústav technológie vzdelávania, 2007, ISBN 978-80-8094-087-4

Obdržálek, Z. – Polák, J. a kol.: Príprava školských manažérov ako kľúčový predpoklad efektívnosti školy. 1. vyd. Nitra: UKF PF, Ústav technológie vzdelávania, 2008, ISBN 978-80-80-8094-296-0

Poláková, E.: Úvod do technológie vzdelávania. 1. vyd. Bratislava: ASCO Art and Science, 1997, ISBN 80-88820-07-3

Průcha, J.: Přehľad pedagogiky: Úvod do štúdia odboru. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-399-4

Průcha, J.: Vzdelávanie a školstvo vo svete: Základy medzinárodnej komparácie vzdelávacích systémov. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, ISBN 80-7178-290-4

Sedlák, M.: Manažment. 1. vyd. Bratislava: ELITA, 1997, ISBN 80-8044-015-8

Zákon č. 596/2003 Z.z. z 5. novembra 2003 o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších právnych predpisov

Zákon č. 245/2008 Z.z. z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších právnych predpisov

Zákon č. 131/2002 Z.z. z 21. februára 2002 o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších právnych predpisov

URL: Moderná škola [online]. [s.a.]. [Cit. 4. 9. 2010]. Dostupné na:
<http://www.modernaskola.sk/>

URL: Pedagogika [online]. [s.a.]. [Cit. 4. 9. 2010]. Dostupné na: <http://pedagogika-sk.studentske.cz/2008/09/funkcie-koly.html>

URL: Saaic [online]. [s.a.]. [Cit. 4. 9. 2010]. Dostupné na:
http://www.saaic.sk/main.php?prog=SAAIC&str=saaic_aktuality.html

URL: Zask [online]. [s.a.]. [Cit. 4. 9. 2010]. Dostupné na:
<http://www.zask.sk/showdoc.do?docid=373>

URL: Wikipedia [online]. [s.a.]. [Cit. 4. 9. 2010]. Dostupné na:
http://sk.wikipedia.org/wiki/Postgradu%C3%A1lne_%C5%A1t%C3%BAdium